

PREGÓ DE LA FESTA MAJOR DE SANT PERE 2008

REUS, CIUTAT UNIVERSITÀRIA

Sant Pere 2008

Benvolgut alcalde, autoritats, ciutadans de Reus, senyores i senyors,

Vull agrair l'honor que m'ha estat atorgat per tots vostès, i en representació seva per l'alcalde i bon amic, Lluís Miquel Pérez, de ser convidat a pronunciar el pregó de Festa Major d'enguany. És, en primer lloc, un gran honor personal però sobretot entenc que es tracta d'un honor dipositat en el rector de la Universitat Rovira i Virgili; un honor, de fet, per a la mateixa institució que represento, perquè suposa una gran manifestació d'estima i consideració dels ciutadans de Reus cap a la seva Universitat.

El lloc, l'ocasió i la representació que ostento em porten avui a parlar-los de la Universitat i la seva relació amb la ciutat i el país. Espero aconseguir transmetre'ls prou la il·lusió per l'escenari de futur que des de la URV tenim de Reus ciutat universitària com per aportar el component engrescador que un Pregó de Festes requereix. En tot cas, si m'ho permeten, deixin-me que comenci per parlar-los dels profunds sentiments que em desperta aquesta ocasió.

El primer és de reforçament dels lligams afectius amb la meva ciutat. Fa molts anys que ja no visc a Reus, des que em vaig casar, ara en farà 23, i tampoc hi vaig néixer, ja que vaig aparèixer en aquest món a Lleida aviat farà 50 anys, però és a Reus on he crescut, on hi tinc les arrels, on vinc setmanalment i on em porta el pilot automàtic quan es tracta simplement de fer un tomb, de viure al carrer... Sóc un reusenc més que, com molts, he experimentat en força ocasions aquell íntim sentiment de complicitat quan et trobes d'altres reusencs en els llocs més recòndits del món.

Quan l'ambient es comença a omplir de festa, als qui tenim una certa edat ens vénen records nostàlgics d'una infància ja llunyana; associem l'espai de felicitat temporal i singular que ens ofereix la festa amb un record de felicitat gairebé permanent de les festes i els estius de la nostra infantesa; records màgics que el temps ha anat seleccionant i segurament embellint.

Aquests records meus de Festa van, i aniran sempre, lligats a Reus; la meva imatge es correspon amb l'inici de les vacances d'estiu i els carrers tranquils i un pèl adormits d'un Reus que ja no existeix. Per començar, poderosos records del meu carrer, Sant Jaume — llavors Alcalde Manuel Sardà— en hora de migdiada, llegint alguna novel·la al balcó

mentre el Sr. Javier obria la barberia de davant de casa o, gran ocasió, quan arribava el carro amb dues grans bótes de vi per a la bodega de la Sra. Adelina. L'operació de descàrrega era tot un espectacle... veure fer anar aquell poderós torn que governava la tensió de les cadenes que aguantaven les bótes. Altres imatges d'aquells estius de petit estan relacionades amb la botiga d'ultramarins del Sr. Ramon, amb la seva impressionant nevera, d'on treia la barra de gel per tallar-me'n la peça de duro que em cabia a la galleda... En aquell temps, de petit, per mi l'explosió de festa, la significava el Coso Blanco, les batalles de confeti... aconseguir el màxim nombre de boles per llançar-les als qui anaven en aquelles carrosses impressionants i sobretot seguir els gegants... Encara avui em fixo en la immensitat del gegant indi. Els meus records d'una mica més gran em relacionen la Festa de Sant Pere amb unes increïbles revetlles, que costen avui d'imaginar. No puc resistir la temptació de recordar-los un dels programes de fa 35 anys, l'any dels meus 15, que gràcies a l'hemeroteca he pogut trobar i que deia, "Club Natación Reus "PLOMS", La más sensacional verbena de España, con Santa Bárbara, Mocedades, La Compañía, Los Mismos, Orquesta Maravella, Camilo Sesto, Nicola di Bari, presentados por José María Íñigo... mentre que al Reus Deportivo teníem la mateixa nit el Conjunto Memphis, Orquesta Ramon Evaristo, Alicia y Nubes Grises, Barrabás, Núria Feliu i Raphael..."

Disculpin si m'he deixat anar massa en el record... Encara que l'alcalde, quan em va convidar, em va donar total llibertat per orientar el pregó, crec que els he de parlar més aviat de la Universitat o, com deia abans, els vull transmetre una visió engrescadora de Reus com a ciutat universitària. Pel que he pogut saber, entre els meus fills i els meus estudiants tinc certa fama que davant de qualsevol qüestió tendeixo a buscar els perquè bàsics a partir dels quals, en un exercici de maièutica socràtica, sigui possible donar una resposta o construir un argument que ens satisfaci a tots plegats. El format d'un pregó no s'hi presta massa, de manera que no pateixin, no els atabalaré amb preguntes, però sí que intentaré d'anar a les arrels; d'esbrinar, si existeix, quina és la relació canònica entre la universitat, la ciutat que l'acull i el país que l'ha creada, per acabar parlant, és clar, de quina és, però sobretot, quina ha d'arribar a ser la relació de la URV amb Reus i amb Catalunya.

Per començar, per què un país vol tenir una universitat o un sistema universitari? Hi ha relació entre la política universitària i la identitat com a país? No em diran que no es tracta d'una qüestió bàsica, encara que pugui semblar xocant. La resposta no és evident, si atenem la diversitat de solucions adoptades pels diferents països. Faré servir un exemple, el del país més ric d'Europa, que també ho és del món en termes de PIB per càpita, Luxemburg (75.000 €/càpita el 2006). Luxemburg no s'havia plantejat tenir un sistema universitari fins a l'any 2003, any en el qual es va fundar la Universitat de Luxemburg, per cert, amb un destacat científic català com a rector, el professor Rolf Tarrach, i gaudeix de pressupostos específics per a la recerca només des de l'any 1999. És clar que hom pot

argumentar que es tracta d'un país petit. Sí, però no tant, és més gran que Malta (amb universitat des del segle XVIII) i gairebé igual en extensió i població que el Camp de Tarragona (2.500 km² i vora el mig milió d'habitants). Clarament, la seva opció com a país era, fins fa ben poc, descansar en els sistemes de recerca i universitaris dels grans països que l'envolten. Enmig del procés de creació d'una unió política a Europa, mitjançant un intent, de moment fallit, de constitució europea, aquest petit estat, que forma part del primer nucli de 6 països que fa 50 anys van signar el Tractat de Roma i van començar tot el procés, decideix crear la seva universitat i, com no podia ser d'altra manera, entre les seves missions definides per llei li encomana de contribuir al desenvolupament social, cultural i econòmic de Luxemburg.

L'exemple, em sembla, conté la resposta a la qüestió plantejada: un país necessita una universitat, en primer lloc perquè es reconeix identitàriament en un món que ja s'ha fet petit, perquè vol continuar desenvolupant-se com a tal i fer-ho sobre bases pròpies, especialment en aquesta època dominada socialment, cultural i econòmica per la globalització. Potser aquesta qüestió és encara més clara en l'àmbit específic de la política científica: per què li cal a un país definir i desenvolupar una política científica pròpia si no és per emfasitzar aquest caràcter propi? Malgrat l'elevada difusivitat, transportabilitat del coneixement, malgrat totes les declaracions que es fan de voluntat d'unitat política —si més no a escala europea—, tots els països amb entitat suficient defineixen, avui en dia, la seva política científica i dins aquesta, el paper del seu sistema universitari. Un sistema universitari que, sempre, té com a missió contribuir al desenvolupament social, cultural i econòmic del país, per tal que aquest ocupi en l'esfera internacional, en aquest món global, el millor lloc possible.

Però, a més d'aquest encàrrec de país, una universitat viu, si més no, en una ciutat o, més ben dit, amb una ciutat. La Ciutat i la Universitat. *Town and gown*, que diuen els anglesos. Locució molt antiga de difícil traducció (literalment "població i toga") que es referia originalment a relacions difícils entre universitat i ciutat, tant com les batusses entre població acadèmica i no acadèmica a l'Oxford del segle XIII que van conduir a la fugida d'uns quants professors i a la fundació de Cambridge.

La situació és radicalment contrària en els nostres dies, de manera que el significat de l'expressió, de fet, s'ha invertit. Les ciutats universitàries són avui, arreu del món, els motors del desenvolupament de les seves regions, amb l'emergència de la denominada tercera missió de les universitats i la creació d'estructures on administració, empresa i universitat treballen conjuntament perquè l'esforç investigador i la formació al més alt nivell es transformin localment en nous productes i processos, en innovació, en riquesa. La convergència d'interessos i actuacions d'administració, empresa i universitat es visualitza amb una triple hèlix, atès que aquests tres estaments no es fonen, sinó que s'apropen, s'entrelliguen i es desenvolupen sinèrgicament. Els exemples són aclaparadors

només a Europa: Manchester, Tampere, Poitiers, Grénoble, Maastrich-Aachen-Liège, Urbino... Per aquest camí, encara que sembli una paradoxa, la globalització porta a la regionalització. Potser així podrem entendre millor la nova política científica i universitària adoptada per Luxemburg.

Malgrat l'absoluta globalització de la comunicació, les economies del coneixement emfatitzen la importància del lloc, la proximitat. D'aquesta manera la regionalització i la globalització esdevenen fenòmens complementaris. Les regions perden el caràcter "provincià" i es converteixen en plataformes de llançament cap a la competició global. A escala regional, la triple hèlix adquireix una consistència particular, ja que els tres agents, empresa, administració i universitat, s'identifiquen més intensament amb un entorn geogràfic comú i proper que incorpora més directament el ciutadà; fins i tot s'arriba a parlar de quàdruple hèlix. Aquesta és la situació que avui pot experimentar globalment Catalunya amb el seu sistema universitari, però més particularment i intensa, aquelles de les seves regions que gaudeixen d'una universitat directament identificada amb el territori, com és el cas de la Universitat Rovira i Virgili.

Abans, però, de provar de donar una visió de futur del paper de la URV en relació amb Reus i Catalunya, voldria parlar de la situació actual de la Universitat. Perquè per dur a terme l'empresa que ens espera, per ocupar el lloc que ens pertoca en la societat global governada pel coneixement, cal que ens coneguem ben bé, que siguem conscients de les nostres limitacions i defectes, però també del nostre potencial i les nostres virtuts. En els darrers anys hem pogut constatar que el nostre país és ben capaç de competir favorablement en l'esfera internacional en moltes facetes... D'alguna manera empreses d'èxit com els ja llunyans Jocs Olímpics de Barcelona, Port Aventura o el reconeixement internacional dels vins del Priorat o Montsant, per posar exemples dispars, ens alliberen d'alguns clixés i ens diuen que treballant amb estàndards internacionals de qualitat, la nostra feina dona també com a resultat productes reconeguts internacionalment com a referència en el seu àmbit.

El món del coneixement, de la universitat, tampoc té secrets en aquest sentit. Sabem on som i què ens cal. La Universitat Rovira i Virgili, falsament jove, ja que en algun àmbit l'activitat científica arribarà aviat als quaranta anys, treballa sota aquests estàndards internacionals, amb els recursos de què disposa. Fent feina mentre acabem de construir-la, hem de dedicar no pocs esforços també a trencar clixés, tasca necessària per ser reconeguda com a element substancial de la projecció de la nostra societat. En comentaré tres que vénen a tomb perquè ens parlen d'una universitat pública, de recerca i oberta al món al mateix temps que arrelada al seu territori.

El primer, l'etiqueta més o menys explícita d'universitat "de província", sota apel·latius com territorial o perifèrica. És cert que en la primera esfera de la nostra activitat, la dels

ensenyaments de primer nivell, la nostra principal preocupació són les necessitats del nostre territori immediat: el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, i aquesta és una preocupació que no descuidarem, però el que fa que una universitat mereixi aquest nom és la seva capacitat de generar coneixement i en aquest terreny la referència és el món. La URV d'avui és una universitat activa en tots els àmbits del coneixement; de fet, la que més àmbits cobreix en una mateixa universitat a Catalunya, des de l'Arquitectura i Enginyeries a les Humanitats, passant per les Ciències Experimentals, les de la Salut i les Socials. Cap universitat del món pot reclamar un nivell de màxima excel·lència en tots els àmbits de coneixement, però tampoc cap es pot permetre el luxe de no ser reconeguda en cap. La URV d'avui destaca a escala mundial, segons un estudi de l'Institute for Scientific Information (Boston, Massachussets), entre les universitats més actives del món en Química, Enginyeria i Medicina Clínica. Des d'un punt de vista docent, també ha tingut reconeixements pel seu model educatiu, molt centrat en l'activitat de l'estudiant. Com a referència, els puc dir que l'única vegada que els premis estatals a la qualitat docent van ser organitzats per avaluació anònima, d'entre 150 candidatures se'n van premiar 6; d'aquestes, 3 eren de la URV.

I és que la nostra és una universitat que dóna molta importància a l'activitat de recerca. De fet, com la majoria de catalanes. En aquest àmbit també hi ha un clíxe que s'ha de trencar: la universitat espanyola, però sobretot la catalana, fa el paper que li correspon en la generació de coneixement, la investigació. L'any passat, Espanya va produir un 3,4% del total d'articles científics del món; d'aquests, 2/3 parts a les universitats públiques. És l'onzena potència mundial en aquest àmbit. També d'aquests, el 25% a Catalunya; és a dir, Catalunya és responsable del 0,87% del coneixement científic generat al món, just la proporció que li toca d'acord amb el seu potencial. Pel que fa concretament a la URV, la seva producció científica, en nombre d'articles per professor, la col·loca enguany en el tercer lloc d'Espanya, darrere de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Autònoma de Madrid.

Una qüestió ben diferent és el profit que en treu el país d'aquesta generació de coneixement. Sobre aquesta problemàtica, la paradoxa espanyola, en vam parlar fa just dues setmanes aquí a Reus, al Mas Miarnau, les 20 universitats dels territoris de parla catalana que conformem la Xarxa Vives, junt amb representants d'empresa i de tots els nivells de l'Administració. Com diuen molts estudis, per exemple el de la Fundació Conocimiento y Desarrollo, cal imperiosament desenvolupar una cultura de la innovació en l'empresa.

El tercer clíxe que tractaré i que produeix desorientació en la nostra societat en uns moments que cal apostar molt decisivament per la inversió en coneixement i innovació, és el que fa referència a l'eix universitat pública - universitat privada. Al nostre país, la universitat privada proporciona un bon servei públic d'educació superior que cal

reconèixer, però, contràriament al que de vegades es reflecteix en els mitjans de comunicació, la qualitat científica i acadèmica, la potència generadora de coneixement, es concentra clarament en la universitat pública. Per donar una dada significativa, la producció científica només de la URV és 10 vegades superior al de totes les universitats privades de Catalunya juntes. De fet, les 466 publicacions indexades de la URV l'any passat són més que la suma de les de totes les universitats privades d'Espanya, incloent-hi una de tant coneguda com la de Navarra.

Com poden haver vist, la meua intenció amb el que els he dit de la seva Universitat, la URV, ha estat enviar-los el missatge que es tracta d'una universitat completa (no calen adjectius), que fa la seva feina en tots els àmbits, en uns més que en d'altres, com és natural, com totes les universitats del món que mereixen aquest nom, que és reconeguda internacionalment i que, per tant, poden comptar amb ella per a tots els projectes de futur per a la projecció i el desenvolupament de Reus.

Aquesta és una imatge de la feina que avui fa la universitat. És del que ens falta per fer i fins i tot per imaginar del que vull parlar abans d'acabar. La visió que m'agradaria compartir amb vostès és la d'una ciutat del coneixement, Reus, nus principal d'una xarxa regional del coneixement, Catalunya. Per arribar-hi ens cal, primer de tot, convenciment en les nostres forces i qualitats i focalització en aquells àmbits en els quals la zona metropolitana del Camp pot assolir la capitalitat de Catalunya. Les línies d'actuació són múltiples.

La primera, bàsica, és que Reus, com a ciutat universitària, esdevingui pol internacional d'atracció per a la formació. No entraré en detalls del que està passant a tot Europa i més lentament a Espanya amb relació al procés de Bolonya, però sí que els vull transmetre la convicció que l'activitat principal per ser identificat dins aquest importantíssim espai de mobilitat que és l'Espai Europeu d'Educació Superior és la de la formació de postgrau (màster i doctorat), íntimament lligada a la potència científica i investigadora. El veritable terreny de competició de les institucions universitàries durant els propers 10 anys, i amb elles les seves regions, serà el de la formació de postgrau.

Estic convençut que Reus té possibilitats, si tots ens hi posem, de ser una ciutat europea de referència en formació de postgrau en àmbits específics, els mateixos que hem de desenvolupar particularment pel que fa a recerca i transferència.

Aquests àmbits no poden ser altres, a Reus, que la nutrició (humana i animal) i la salut. Com a universitat, hi he d'afegir encara el turisme, la química, l'arqueologia i l'enologia. Tots aquests àmbits tenen el potencial i han de tenir l'ambició de constituir-se, des de casa nostra, en punts de referència del país i pols d'atracció per a la formació especialitzada dins aquest espai europeu d'educació superior i recerca.

O és que podria ser d'altra manera? Un graduat en humanitats de qualsevol lloc del món que vulgui especialitzar-se en arqueologia clàssica, en quins llocs hauria de pensar? ¿Fóra normal que Tarragona, seu de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i amb un màster internacional en aquest àmbit ofert a la URV conjuntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona, la d'Aix en Provence, La Sapienza de Roma, la Universitat Nàpols II, i la Universitat de Heidelberg no fos una opció preferent?

De la mateixa manera, ¿què hem de dir per a un graduat en ciències experimentals o ciències de la vida que es vulgui especialitzar en disseny d'aliments funcionals? comptant amb la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut, l'Institut d'Investigacions Sanitàries Pere Virgili, el Centre Tecnològic de la Nutrició i la Salut i un programa de màster i doctorat internacional conjunt amb les universitats de Barcelona, Balears, Oslo, Tor Vergata..., no ha de ser Reus una de les opcions preferides?

És per això que jo m'imagino d'aquí a deu anys un Reus ciutat universitària o en termes actuals, ciutat del coneixement, amb unes infraestructures i processos adequats per rebre cada any un centenar de nous estudiants estrangers que establiran lligams professionals i culturals amb la ciutat i el país; alguns d'ells tornaran més endavant amb les seves empreses o institucions o amb les seves famílies i contribuiran, des dels seus països d'origen, a difondre el nom i la projecció internacional de Reus i Catalunya.

També m'imagino la ciutat com a punt de referència perquè les empreses alimentàries d'arreu hi trobin solucions tecnològiques a les seves necessitats d'innovació, i espais i serveis auxiliars d'alta qualitat mundial per instal·lar-s'hi. Parlo, és clar, del parc científic i tecnològic de Reus, el TECNOPARC, plenament desenvolupat a la zona de Bellissens.

Bellissens, tot un campus universitari complet, amb tres facultats molt significatives per als interessos socioeconòmics del país i a ple rendiment: Escola d'Arquitectura, amb els ensenyaments de grau d'Arquitectura i Enginyeria de l'Edificació i de màster en Arquitectura Sostenible; una Facultat de Medicina i Ciències de la Salut, unida al nou Hospital de Sant Joan, amb els ensenyaments de Nutrició Humana, Fisioteràpia i Medicina, i diferents màsters interuniversitaris entre els quals ha de destacar un d'uropeu en Nutrició i Salut; la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales, amb graus en Economia, Administració i Direcció d'Empreses i Comptabilitat i Finances, i màsters amb molt d'atractiu internacional, especialment a Amèrica del Sud i l'Orient, en Comerç Internacional, Màrqueting, Economia Pública, Organització d'Empreses...

Un Centre Tecnològic estatal en Nutrició i Salut, un institut de recerca d'atractiu internacional en nutrigenòmica i genòmica nutricional i activitat amb tots els grups de recerca biomèdica d'hospitals i Universitat, i tot un teixit d'empreses associades estenent-se pels espais adjacents de TECNOPARC.

També serveis comuns al campus i al Parc Científic: Centre de Convencions, residències per a estudiants i per a investigadors...

Imagino, com veuen, un Reus capital del sud d'Europa de la nutrició i la salut, per a la formació, la recerca i la innovació, però també me'l puc imaginar per a la difusió cultural i el turisme, amb una Ciutat de l'Alimentació a l'estil de la Ciutat de l'Audiovisual i Multimèdia de Poitiers o de l'Aeroespacial de Toulouse, ubicada al mateix TECNOPARC.

Tenim tots els trumfos a la mà però res d'assegurat i pel camí ens trobarem amb força dificultats que haurem de vèncer, i sobretot haurem de convèncer. Abans que a ningú a nosaltres mateixos, de la legitimitat i factibilitat de les nostres aspiracions.

La ciutat hi té, és clar, un paper protagonista, centrat a fer possible la disponibilitat d'espais i serveis de qualitat que la competència a escala mundial requereix.

Crec que coincidiran amb mi que es tracta d'una visió engrescadora i plausible alhora, que treballant en aquesta direcció aconseguirem més benestar no tan sols per a Reus sinó per a tot el país. Perquè, en el fons, el que reivindicuem és la construcció d'un país en xarxa, descentralitzant i distribuint els serveis, els punts de generació de coneixement i, sobretot, de presa de decisions, tot evitant la generació d'una esclatxa en termes de societat del coneixement entre les diferents parts del territori català. Cal que el país aprofiti que disposa d'un conjunt divers de ciutats i regions dinàmiques, amb caràcter propi i no tan sols d'una gran capital homogènia, com sovint sembla. Els fluxos d'informació, de coneixement, de serveis, de productes que se'n derivaran faran, sens dubte, més ric i pròsper Reus, el Camp i tot Catalunya.

La riquesa de la diversitat i de la comunicació i de l'activitat que se'n deriven no ho és tan sols de les ciutats i dels països, ho és primer de les persones. Reus, com Catalunya, ha estat sempre oberta i integradora, i la diversitat l'ha enriquit. Aquest enriquiment és el nostre sòlid fonament per a l'èxit venidor. Vivim un nou moment històric en què aquests valors seran cabdals. El nostre país, amb tots els seus defectes i virtuts, ha estat al llarg de la història cruïlla de pobles i civilitzacions, que han deixat la seva petjada i que fa que siguem com som. En reconeixement als bons fruits d'aquesta antiga barreja que dura fins als nostres dies, vull recordar un poema que el poeta reusenc Miquel Escudero, mort prematurament fa 30 anys, va dedicar a la seva filla en el llibre Fulls del romanç d'Elsa Ellison:

A la meva filla Íngrid,
la sang de la qual és composta com segueix:
un quart de catalana,

un quart de zíngara,
un quart de sueca,
un vuitè de danesa,
un vuitè d'hebrea.
Per tant: ibero-germànic-hindú-jueva:
tronc de tres arrels:
Sem, Cam i Japhet
han fet l'encontre meídic
per donar-te la més bella flor.

I per brindar per aquest futur, res millor que la tronada que encendrem a continuació. Els he de confessar que em fa molta il·lusió i respecte alhora. El costum de començar les festes amb una tronada està molt estès als Països Catalans, amb orígens possibles a l'època medieval, comuns a les salves d'ordenança per saludar les grans personalitats i, també, com a inici de les grans festivitats. A les nostres terres, no fortificades, s'encenia una tronada amb trons grossos, que feien la funció de canonades, i d'altres de menors que representaven les descàrregues de fuselleria.

Potser aquest és l'origen, però per a mi la tronada, la successió de trons i mascles que acaba en un crescendo alliberador, té l'efecte d'escombrar tot d'una les preocupacions quotidianes i deixar el cap net i preparat per començar la Festa. Que enguany aquest acte trencador tingui per a tots nosaltres la significació afegida d'un brindis pel futur de la ciutat universitària de Reus.

Que tingueu tots Molt Bona Festa Major de Sant Pere 2008.

Visca Reus i la seva Festa Major.